

ČRo 6, Studio STOP, 26.12.2006

Bilance české ekonomiky v roce 2006

Petr HARTMAN, moderátor

Začíná pravidelný diskusní pořad Studio STOP, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Pokud možno ničím nerušený poslech vám přeje Petr Hartman. Česká ekonomika prožila končící se rok v relativně dobré kondici, přesto její zdraví může být podlomeno. Hospodářství totiž bylo prakticky po celých dvanáct měsíců konfrontováno s volbami. V první polovině roku se politici snažili zalíbit voličům, v druhé zase vedli nekonečná jednání o nové vládě. Zkrátka na nějaké rozumné reformní kroky neměli ani pomyslení. Nakolik to bylo ku prospěchu či naopak ke škodě? Proč se české ekonomice tak dařilo? Odpověď nejenom na tyto otázky vám nabídne dnešní Studio STOP. Ve studiu vítám Lubomíra Lízala, ředitele Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy, takže dobrý večer.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Dobrý večer.

Petr HARTMAN, moderátor

Když budeme hovořit o právě končícím se roku, tak z hlediska české ekonomiky bychom mohli být plni optimismu a plni radosti. Ekonomika rostla rekordním tempem, stoupala průměrná mzda, inflace byla relativně nízká. Jak je to možné, že se tak české ekonomice dařilo, když to byl rok, který třeba z hlediska politiků byl takový problematický, plný různých zvrátů i třeba nejasností, anebo i nejistot.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, tady se projevuje to, že vlastně ekonomika jako taková reaguje se značným zpožděním. Tady bych řekl, že ty makroekonomické údaje, které vidíme, což je skutečně ta inflace, ten hospodářský růst, jsou založeny na tom, co se dělo před dvěma lety, co se dělo před třemi lety, protože vlastně chvíli trvá, než ty podniky se přizpůsobí nové situaci, než začnou vyrábět nové produkty, a tak dále. Čili v okamžiku, kdy ta ekonomika je dobře nastartována, tak může běžet po určitou dobu jakýmsi samospádem, čili tady bych řekl, že ty podmínky, které byly nastaveny v minulosti, byly dostatečně dobré na to, aby ekonomika, takříkajíc, přežila nejenom předvolební boj, ale i ten povolební.

Petr HARTMAN, moderátor

A dá se říci, kdo tedy tu ekonomiku tak dobře nastartoval, že mohla běžet samospádem, a že možná poběží ještě chvíli samospádem navzdory třeba počínání si politiků?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, asi největším motorem české ekonomiky jsou zahraniční investice. Tady se ukazuje to, že vlastně ten proces, který nastal kolem roku 2000, kdy sem začali přicházet ve velkém zahraniční investoři, kteří zaváděli nové technologie, stavěli nové podniky, tak to samozřejmě chvíli trvalo, nicméně právě to, že

tady už jsou, se projevuje tím, že vlastně ta ekonomika roste, také nám pomohla vlastně poptávka v západní Evropě, která samozřejmě v posledních letech byla celkem dobrá. Čili tady je vidět to, že vlastně jak ty vnitřní podmínky na té mikroekonomické bázi, tak i, řekněme, ta situace v Evropě byla dostatečně příznivá proto, abychom z toho mohli profitovat.

Petr HARTMAN, moderátor

Když to řeknu trochu zjednodušeně, tak hlavním úkolem politiků je tedy, aby ty zahraniční investory příliš nevyplašili, aby neutekli někam jinam a naopak, aby byli ochotni investovat další peníze do země a pak by tedy mohlo být zajištěno, že ekonomice se může dařit i nadále dobře.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak samozřejmě, z toho krátkodobého hlediska jde o to je nevyplašit, nicméně z dlouhodobého hlediska si myslím, že ti investoři se dívají i na něco jiného, než na to, jestli máme, nebo nemáme vládu, ale dívají se na to, zda vlastně ta investice v České republice se jim vyplatí, čili tady bych se zmínil o tom, že v minulosti zde byly investice převážně, bych řekl, takové toho montážního typu, tedy čili vlastně jsme těžili z té přímé konkurenceschopnosti z hlediska ceny práce, zatímco v poslední době se objevuje několik vlastovek a tedy už, bych řekl, takových těch sofistikovanějších investic, které jsou svázány zejména s kvalifikovanou pracovní silou. Bohužel jich není tolik, aby to zakládalo, řekl bych, nějaký optimismus do budoucna, nicméně již se vyskytují.

Petr HARTMAN, moderátor

Přesto spoléhat pouze na zahraniční investice asi nelze, to samo českou ekonomiku neutáhne a nepotáhne ji směrem k lepším a lepším výkonům a výsledkům.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, spoléhat se na to nemůžeme, nicméně nám to dává dostatečně dobrý základ na to, abychom byli schopni na to navěsit nějaké další svoje vlastní ať už výrobky, nebo služby, které jsme schopni poskytovat právě těmto společnostem.

Petr HARTMAN, moderátor

Myslíte si, že když se zahraniční investoři dívali na dění v České republice a když viděli, že volby dopadly, dalo by se říci, patem, že je to nějak znepokojilo a že třeba byli ochotni připravit si nějaký scénář, protože politická nejistota může trvat i zhruba půl roku?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Myslím si, že ne, protože vlastně ten, ten výsledek voleb z hlediska zahraničních investorů nebyl až tak špatný právě proto, že vlastně ta předchozí vláda, která zde byla, to byla vláda sociálnědemokratická, tak svým způsobem vycházela zahraničním investorům vstříc. Čili oni měli celkem dobrou zkušenost s tou předchozí vládou a vlastně ta vláda nadcházející nebo vlastně ten blok, který vypadal, že je dostatečně silný, zase naopak proklamoval hodnoty, které zahraničním investorům jsou blízké. Čili z toho krátkodobého hlediska si myslím, že nebyli znepokojeni. Nicméně samozřejmě z dlouhodobého hlediska v okamžiku, kdy nejsme schopni mít akceschopnou vládu, či nejsme schopni poskytnout těm zahraničním

investorům partnera na vládní úrovni, který s nimi chce jednat, nebo který s nimi může jednat, nebo který dokonce může i něco slíbit, tak už to začíná být problém, protože v okamžiku, kdy zahraniční investor uvažuje o tom, že půjde do České republiky a má nějaké požadavky třeba na infrastrukturu, má nějaké požadavky na to, jak má vypadat daný pozemek, který by chtěl využívat třeba pro svou činnost, tak samozřejmě agentura CzechInvest pomůže vyjít vstříc tím, že mu dá nějaké návrhy, ale potom samozřejmě to finální jednání, na to je potřeba už funkční celá státní správa, včetně vlády a tady už se to může zadrhnout.

Petr HARTMAN, moderátor

Kdybychom měli nějak shrnout ten vliv volebního roku na českou ekonomiku, dá se říci tedy, že nebyl nijak dramaticky negativní, že ...

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, já bych to, já bych neřekl, že nebyl negativní, já bych to přirovnal k povodním. A bohužel ten účet přijde později. Když se podíváme na to, jaké byly schváleny vlastně výdaje v parlamentu před volbami a myslím si, že obě dvě strany to schvalovaly s vědomím, že vítěz voleb to nakonec otočí zpět a pak se ukázalo, že vítěz voleb vlastně není, tak ten účet nám samozřejmě přijde. On nám přijde příští rok a uvidíme, jak bude vysoký.

Petr HARTMAN, moderátor

Když hovoříme o tom účtu a o volebním roku, tak samozřejmě v souvislosti s volebním rokem bylo také jasné, že Česká republika může zapomenout na reformy, byly však volby a jednání o vládě je skutečně jediným důvodem odkládání nutných změn? Zde je názor ekonoma Tomáše Sedláčka.

Tomáš SEDLÁČEK, ekonom /ukázka/

V České republice je ten problém, že se nám prostě daří a daří se nám i bez reforem. Takže když se analytici snaží najít slabinu naší ekonomiky, tak to v makročíslech nenaleznou, ale největší slabina naší ekonomiky je paradoxně v její síle. V momentě, kdy ta ekonomika je silná a funguje, lidem se daří jakžtakž dobře, tak přesvědčujte národ, že je s výhledem dvaceti, třiceti let třeba si utáhnout opasky. Lidé tuší, že není všechno v pořádku, ale nevidí důvod k radikálním reformám. Těch radikálních reforem se bojí a je do jistý míry chybou politiků, že nebyli schopni komunikovat, že ty reformy se dělají de facto nikoliv pro politiku nebo proto, že to po nás chce měnový, Mezinárodní měnový fond, ale že ty reformy de facto jsou pro lidi a je to stejně tak, jako když si děláte dietu. Tu děláte sám pro sebe. Politik je od toho, aby lidi přesvědčil, že je byt třeba vymalovat, to znamená, je třeba se vystěhovat, je třeba dát do toho práce, je třeba si neužívat pohodlí svého vlastního domova po několik dnů, ale, když se vrátíme, tak ten byt bude vymalovaný.

Petr HARTMAN, moderátor

To byly názory ekonoma Tomáše Sedláčka. U mikrofonu ve studiu je Lubomír Lízal, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy. Kdybych měl navázat na slova, která zazněla před chvílí, tak je skutečně smůla České republiky v tom, že se české ekonomice tak daří a že tedy není potřeba dělat reformy a že z toho těží politici a odkládají je a odsouvají je na to příště, až někdy bude hůř?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Obávám se, že tomu skutečně tak je. Já bych to přirovnal trochu k pocitu člověka na klouzačce, protože dokud ta klouzačka jede, tak je to dobré, vy se vezete, nicméně pokud dole je strom, tak samozřejmě to, že máte, to, že do něj narazíte, víte dostatečně dopředu, nicméně s tím nemůžete moc dělat a většina lidí si říká, tak ono to třeba nějak dopadne a třeba mezitím někdo přijde a ten strom pokácí. Obvykle nikoliv, a to si myslím, že je ten zásadní problém, že politici vlastně, bohužel, ty reformy, které jsou nutné, prodávají jako něco špatného, jako něco bolestivého. Do určité míry je to dáno i, bych řekl, politickou situací, kdy v okamžiku, kdy vládní strana přijde s nějakým návrhem, ať už je to kterákoliv, tak samozřejmě opozice začíná zdůrazňovat vždy ta negativa toho návrhu. A to je, bych řekl, problém, protože pak vzniká jakási negativní nálada ve společnosti buď vůči slovu reforma, i vůči, bych řekl, jakýmkoliv změnám, de facto lidé začínají být šťastní, pokud jim někdo slíbí, že zůstane zachován status quo, a to je samozřejmě potom, potom problém do budoucna.

Petr HARTMAN, moderátor

Existují nějaká reálná čísla, která by mohla podpořit ty obavy z těch reforem, nebo je to spíše takový mýtus, že politici vnutili lidem, že je třeba bát se reforem.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já si myslím, že to je spíš mýtus, že ty politici skutečně jim právě z hlediska toho politického boje vnutili, vnutili ten negativní obraz. Pokud se třeba podíváme na, řekněme, tu zásadní reformu, kterou bych tady zmínil, což je reforma důchodová, tak si nemyslím, že to je reforma, která někoho bude skutečně význačně bolet. Je to reforma, která do určité míry přinese náklady, lidé se budou muset smířit s tím, že třeba budou pracovat o chvilku déle, ale na druhou stranu jim to zase přinese to, že v okamžiku, kdy půjdou do důchodu, tak budou dostatečně zabezpečeni. V okamžiku, kdy tedy vlastně přijmou to, že půjdou dříve do důchodu, tak se může stát, že potom později ten důchod nebude dostatečný na to, aby jim zajistil důstojný způsob života. Čili tady si myslím, že je právě ukázka toho, kdy zdůrazňování toho prvního, řekl bych, malého negativního efektu vlastně vede k tomu, že ten, řekl bych, zásadní sociální problém potom je neřešen.

Petr HARTMAN, moderátor

Dá se nalézt nějaká zkušenost ze zahraničí, kde se provedly nějaké reformy, aniž by lidé proti tomu výrazně negativně protestovali, aniž by to třeba politici zaplatili tím, že by utrpěli výraznou prohru v dalších volbách?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Dají se najít, dají se najít i příklady. A já bych ani nechodil do zahraničí, já bych spíš tady zmínil tu situaci, která zde byla na začátku devadesátých let ať už v České republice, nebo v okolních zemích, vlastně lidé věděli, že už ten systém, který zde byl, je neudržitelný, že ty reformy jsou potřeba. A byli připraveni na to, že to třeba bude i něco stát, ale zas na druhou stranu, když se podíváte na to, jakým způsobem se vyvíjel vlastně životní standard, tak zjistíte, že ty reformy vlastně nebyly bolestivé, že ty, že ten prvotní, ten prvotní dopad, který tam byl, nebyl příliš, nebyl příliš negativní. Čili z tohohle toho je, z tohohle toho hlediska je vidět, že i rozdíl, že je rozdíl mezi, řekl bych, takovým tím makroekonomickým vnímáním situace, kdy vlastně ten propad hrubého domácího produktu vypadá strašidelně, ale naopak,

když se podíváte na to, jakým způsobem vlastně byl, řekl bych, zasažen průměrný občan, tak se ukazuje, že ten dopad byl mnohem nižší, jak vypadal v makroekonomických číslech.

Petr HARTMAN, moderátor

A dá se tedy říci, že politici postupně navykli občany na to, aby si zvykli žít nad poměry, že to je samozřejmě lepší, pohodlnější a tím pádem třeba nemyslet na budoucnost, na to negativní, co může přijít, až bude vystaven ten účet?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Určitě, já bych dokonce tady řekl, takové to heslo politiků je, že nikdo vám nemůže dát to, co my vám můžeme slíbit, čili v okamžiku ten politik samozřejmě je pro to, aby byl zvolen, je schopen slibovat hory doly a ještě něco navíc. Nicméně si myslím, že právě ten problém, který máme, je v tom, že politici se spíš řídí tím, co chtějí lidé slyšet, nikoliv tím, aby jim dávali své vize. Je to vidět na tom, že vlastně většina těch rozhodnutí, která byla dělána v poslední době, tak politici si vždycky zadávali nějaké výzkumy veřejného mínění, co si vlastně veřejnost přeje a jak by měli na tu situaci reagovat. Ale to je zcela špatný přístup, protože politik má být jakousi elitou národa, která je schopná jako taková říci, co je pro ten národ dobré a co je dobré pro ten stát a co je dobré pro tu politiku do budoucna. Má být schopen vlastně přicházet s vizemi a ty vize prodávat, nikoliv reagovat na to, co vlastně, takřikajíc, ta mlčící většina, která svým způsobem chce jenom to, co se jí slíbí, má na mysli.

Petr HARTMAN, moderátor

Když jsme právě u toho, tak samozřejmě v této souvislosti by asi politici měli vysvětlovat, že dluhy sice nejsou úplně tím největším zlem, ale že to není až tak dobré, že samozřejmě záleží, na co se člověk nebo společnost zadluží, co s těmi penězi udělá, jak je investuje, aby pak se ty dluhy v budoucnosti mohly splácet. Ostatně když se hovoří o české ekonomice, tak jedním z těch témat, takových těch evergreenů je právě dluh veřejných financí. Jak se na výši toho dluhu a na vývoj schodku dívá ekonom Petr Dufek?

Petr DUFEK, ekonom /ukázka/

My v tuto chvíli nemáme takový obecný problém s dluhem, tak jako většina zemí Evropské unie, ten skutečný dluh, ať už skrytý nebo ten otevřený, nedosahuje zdaleka úrovní v Evropské unii, ale to není argument ke zlehčení té situace. Nám zadlužení každý rok narůstá. Tyto peníze představují další dluh, další úroky, další dluhovou službu, tudíž o co více se zaplatí na úrocích, o to méně se zaplatí někde jinde, anebo o to méně se mohou snížit daně. A v tuto chvíli žijeme v prostředí, kde panuje tvrdá konkurence mezi jednotlivými ekonomikami, každý se snaží podbízet nižšími daněmi, stimulovat hospodářský růst a my máme v tuto chvíli blok, že nemůžeme tyto daně výrazněji snížit, ba naopak, u nás dochází k dlouhodobému zvyšování daňové zátěže.

Petr HARTMAN, moderátor

To byl ekonom Petr Dufek, na okruhu Český rozhlas 6 posloucháte pravidelný diskusní pořad Studio STOP. Tentokrát je zaměřen na bilanci české ekonomiky v roce 2006. Hostem ve studiu je Lubomír Lízal, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy. Kdybych měl navázat na slova Petra Dufka, souhlasíte s tím, že ten celkový objem toho dluhu veřejných financí není takovou tragédií, když se to porovná s jinými zeměmi Evropské unie?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, tak samozřejmě, z tohoto hlediska jaksi Česká republika má velmi dobrou pozici, zase bych zmínil ten druhý fakt, totiž že ten dluh za poslední dobu narostl značným způsobem. Například v roce 97 vlastně zadlužení České republiky bylo okolo třinácti procent HDP. Dneska už to je více než dvojnásobek, čili se ukazuje to, že vlastně ten dluh roste a roste nezanedbatelným způsobem a samozřejmě také, jak už bylo řečeno v tom příspěvku, nám roste dluhová služba, tedy vlastně musíme platit někomu úroky čistě za to, že jsme si půjčili na spotřebu.

Petr HARTMAN, moderátor

Když právě hovoříme o tom dluhu, tak samozřejmě politici argumentují tím, že se zadlužují, dalo by se říci, prakticky všechny státy, lze uvést nějaký příklad státu, který by nebyl zadlužen nebo jeho dluh by byl extrémně nízký, a naopak jiného státu, kterému se třeba daří relativně dobře, a přesto ty dluhy jsou obrovské?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak třeba Belgie je typickým příkladem toho, kde ty, kde ty dluhy jsou přes sto procent HDP, nicméně je to taková ta argumentace toho, když se zadlužil soused, tak já se můžu zadlužit taky, což si myslím, že je velmi špatné, protože pokud se soused zadlužil, protože ho třeba potkala, potkala nějaká nepříjemnost, tak to neznámá, že já, když se mně vede dobře, že si ten dluh pořídím taky. Co potom budu dělat v případě, kdy na mě dopadne, takřikajíc, světová ekonomika, kdy na mě dopadne třeba recese, v tom okamžiku já už si nebudu moci půjčit, protože už jsem si půjčil v minulosti. To si myslím, že je velmi neprozíravý postup.

Petr HARTMAN, moderátor

A existuje nějaký stát, který prosperuje a přesto není zadlužen?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Ano, ano, jsou ty státy, já bych tady zmínil třeba státy ropné, které mají, které mají, které mají ropné zdroje, ale to jsou spíše specifické případy, tady jde o to, že vlastně vznik státního dluhu byl v minulosti de facto vždycky jakousi formou toho, jak financovat válku. A je potřeba si uvědomit, že, řekl bych, že v současné době nežijeme zrovna ve válečném období, tak je otázka, proč vlastně bychom si měli ty dluhy pořizovat.

Petr HARTMAN, moderátor

Na to jsem se zrovna chtěl zeptat, takže ta filosofie vznikla v době, kdy byl nějaký válečný konflikt, válečné ohrožení, kdy bylo potřeba financovat mimořádnou třeba výrobu zbraní a různé náklady spojené s válkou ...

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Přesně tak.

Petr HARTMAN, moderátor

... a politici si pak na to zvykli a využili toho v dobách míru.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Přesně tak, já si myslím, že tento fenomén je velmi dobře popsán v knížce Davida Landese Bohatství a bída národů, kde vlastně on ukazuje to, že Británie v době, kdy vedla války v minulosti a byla schopná je vlastně financovat na dluh, tak to vlastně byla ta možnost, jak se stala skutečně tou velmocí, která byla schopná i ufinancovat věci, které třeba z hlediska poměru, poměru nepřítele byly dosti, dosti pochybné. Čili ano, je to, je to daň za to, že vlastně jsme byli schopni v minulosti, tato civilizace byla schopna nalézt i způsob, jak tedy vlastně třeba financovat současnou spotřebu /nesrozumitelné/ do budoucnosti. Bohužel se z toho stal, bych řekl, takový běžný nástroj, což už není dobře.

Petr HARTMAN, moderátor

Když se na to dívá člověk, který není zrovna ekonomem, dívá se na to selským rozumem, tak možná dost těžko chápe, jak může takový stát fungovat, když je masivně zadlužen, když ten dluh se blíží třeba sto procentům hrubého domácího produktu. To znamená, toho, co se v té zemi za rok vyprodukuje.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak samozřejmě v okamžiku, kdy ten dluh naroste zásadním způsobem, tak nejenom, že roste ta dluhová služba, čili ty splátky, které, které jsou potřeba placeny, které jsou placeny z daní lidí, ale také ty splátky dokonce rostou nelineárně, totiž čím je ten dluh větší, tím se vlastně stává rizikovější, čili ti věřitelé požadují větší množství peněz. A pak to samozřejmě může dospět až do státního bankrotu, tady bych zmínil třeba Argentinu, který potom už je skutečně zásahem vlastně do životních standardů, kdy vlastně ta ekonomika, kdy vlastně vláda vyhlásí to, že není schopna ten dluh splatit a má to, bych řekl, zásadní dopad na životní úroveň obyvatelstva.

Petr HARTMAN, moderátor

Znamená státní bankrot to, že ten dluh pak je bezezbytku splacen nebo opět zde dojde k tomu, že nějak se dohodnou splátky, že se ten dluh rozloží, že třeba stát se dál zadluží. Já o tom hovořím z toho úhlu pohledu, že v životě běžného člověka si lze představit, že ty dluhy nakonec musí být splaceny, nebo pak na to ten člověk šeredně doplatí, z hlediska státu už ta představa není až tak reálná, protože státy nezanikají, dalo by se říci, pokud nedojde k nějakým mimořádným událostem, ale ne kvůli dluhům, spíše kvůli nějakým politickým nebo jiným náboženským a dalším důvodům. A v této souvislosti samozřejmě nelze nezpomenout i slova bývalého premiéra Jiřího Paroubka, který v letošním roce na veřejnosti prohlásil, že dluhy se vlastně platit nemusí, že státy dluhy neplatí a že platí pouze ty úroky, takže jak to vlastně funguje?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, tak v konečné fázi ty dluhy samozřejmě státy musí zaplatit a zaplatí je buďto přímo, ať už těmi splátkami, nebo potom jsou metody, které jsou nepřímé, a třeba to souvisí, souvisí to vlastně s tím, že třeba část majetku státního, která je v zahraničí, je použita na úhradu, čili vlastně je to spojeno, bych řekl, s rozprodejem státního majetku, je to spojeno se snížením životních standardů, protože tím, že ty dluhy,

tím, že ty dluhy třeba je potřeba splatit zahraničním věřitelům, tak hluboce poklesne vlastně cena domácí měny, čili je tam obrovská devalvace, a tak dál. Čili vlastně tam jsou určité mechanismy, které vlastně nakonec vedou k tomu, že to zaplatí veškeré obyvatelstvo, což je svým způsobem správně, protože si všichni půjčili. Na druhou stranu také je pravda, že část těch dluhů obvykle jde i k tíži těch věřitelů, že vlastně ti věřitelé nakonec také utrpí ztrátu, že nedostanou zapláceno úplně všechno. Nicméně si myslím, že spoléhat se na to, že to budeme řešit nějakým státním bankrotem nebo že ty dluhy vyhlásíme, že je nebudeme platit, protože se platit nemusí, tak to je trošku, bych řekl, iluze.

Petr HARTMAN, moderátor

Já bych to nyní snesl z té úrovně celostátní nebo z těch států-dlužníků na úroveň občanů-dlužníků a v této souvislosti se objevila čísla, nevím, nakolik jsou přesná, že lidé mají na spotřebu napůjčováno zhruba sto miliard korun, což je docela masivní částka, když se to porovná s počtem obyvatel v České republice, když se od toho odečtou třeba děti a podobně, kteří, které si nemohou půjčovat, a tak dále. Je to ještě zdravé?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Nemyslím si, nemyslím si, že to, že to zatím je vysoké číslo, v porovnání s jinými, s jinými ekonomikami by to mohlo být více, nicméně je otázka toho spíš struktury té dluhu, toho dluhu, totiž na co si půjčuji. Pokud vlastně značná část těch půjček jde třeba na pořízení bydlení, jde na pořízení věcí dlouhodobé spotřeby, tak samozřejmě lze to chápat jako, jako financování jisté investice. Pokud ovšem tento dluh je skutečně ryze spotřební, tedy vlastně půjčím si na to, abych mohl odjet na dovolenou, tak samozřejmě to je zásadní problém, protože de facto až na výjimky jsem si nevytvořil předpoklady pro to, aby se můj příjem v budoucnosti zvýšil a byl schopen ten dluh splatit. Čili pokud bych to vzal z toho, řekl bych, ekonomického pohledu, tak je důležité, jestli ty peníze, které byly získány na ten dluh, jestli vlastně tomu člověku pomohou nějakým způsobem zvýšit svou produktivitu do budoucna, to znamená, že on bude vlastně schopen, takříkajíc, vydělávat více a tudíž snáze ten dluh splatí a ještě naopak něco získá. Pokud je to naopak čistá spotřeba, tedy vlastně bude se muset v budoucnu uskrovnit na to, aby ten dluh splatil, tak je to samozřejmě potom velmi špatná investice.

Petr HARTMAN, moderátor

Takže z tohoto úhlu pohledu lze rovněž pohlížet na to, když si někdo půjčil letos třeba na vánoční dárky, takže pokud ho ta nadílka nestimuluje k tomu, že má pak doma mimořádně skvělou atmosféru, která ho vyprovokuje k mimořádným výkonům, a umožní mu nějaké mimořádné výdělky, tak je to nesmysl.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já si, přesně tak, já si myslím, že to můžeme dokonce uvést, uvést příkladem, že jo, pokud si někdo, pokud si někdo půjčil na, řekněme, nějakou velmi drahou důležitou knihu a na základě těch znalostí, které získá z té knihy, je schopen napsat svoji vlastní, kde potom získá z ní příjem jaksi z autorských honorářů, tak je to v pořádku. Pokud si, takříkajíc, koupí vilu v růžové zahradě nebo něco podobného a vlastně mu to nic nepřinese, tak potom je to asi problém.

Petr HARTMAN, moderátor

Dobře, ale ještě s těmi autorskými honoráři by bylo nejlépe, aby tu knihu napsal v angličtině a prosadil se

v zahraničí, protože u nás zas ty honoráře nejsou až tak skvělé, takže by to také nebyla zrovna nejlepší investice. Ale vraťme se zpátky tedy k té, dalo by se říci, makroekonomice, protože když jsme hovořili o dluhách, tak samozřejmě dluhy jsou v první řadě problémem toho daného státu, měl by dobře hospodařit ve vlastním zájmu, ale týká se to také i dalších věcí. Například toho, že Česká republika se stala členem Evropské unie, to znamená, že slíbila, že zavede v dohledné době společnou měnu euro. Do Bruselu dala Česká republika určité sliby, jak k tomu euru dojít, byly to sliby dobrovolné, nikdo Českou republiku nenutil, jak mají být postaveny. Přesto se ukázalo, že ty sliby nejsou plněny. Proč je tomu tak a co to může všechno znamenat, zde je názor ekonoma Petra Zahradníka.

Petr ZAHRADNÍK, ekonom /ukázka/

Je pravdou, že česká ekonomika poměrně dynamicky roste, to znamená, pro udržení se v rámci onoho maastrichtského kritéria tří procent by stačilo, v uvozovkách, kdyby ten deficit mírně rostl. Pořád by to bylo jaksi v souladu s tímto kritériem. Na straně druhé právě proto, že česká ekonomika takto roste, tak by si měla vytvářet rezervy na možné horší příští a v tomto případě bych se skutečně klonil spíše k názoru, že by exekutiva měla sebrat odvalu k tomu, aby rozpočet se blížil vyrovnanosti, což bohužel tedy není skutečností.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik ekonom Petr Zahradník. Co si myslí ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy Lubomír Lízal o tom, že Česká republika se vzdaluje euru. Jak tedy se vzdálila za ten rok 2006?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, překvapivě bych řekl, že se vzdálila velmi, protože když se podíváme na ty dokumenty, které existovaly v roce 2005, začátkem roku 2005, tak ten termín vstupu do Evropské měnové unie kolem roku 2010 vypadal celkem reálně. Právě s pohledem na to, že vlastně my jsme v dokumentech, které byly, tak jsme slibovali to, že vlastně deficit veřejných financí nepřesáhne tři procenta, byl publikován konvergenční program, kde byly vlastně popsány kroky, jakým způsobem k tomu dojít. Nicméně právě s ohledem na ta čísla, která byla publikována v současné době, tak se ukazuje, že to je nereálné. A ten důvod je velmi pragmatický, prostě vláda, vládě se zalíbilo si půjčovat a protože tím, že se ekonomice daří, tak nám všichni rádi půjčí. A já bych to uvedl bonmotem, že banka je místo, kde vám půjčí deštník, když je hezké počasí a chtějí ho zpět, když začne pršet. A vlastně to je ta situace, my máme momentálně hezké počasí, čili nám všichni rádi půjčují, ale v okamžiku, kdy přijde recese, tak samozřejmě to půjčování už nebude tak jednoduché a problém je v tom, že vlastně tou strukturou státního rozpočtu tak, jak je daná momentálně, tak vlastně nebudeme mít ten polštář, který budeme moci využít. Čili v okamžiku, kdy ekonomika roste a já mám deficitní rozpočet, tak nemohu počítat s tím, že v okamžiku, kdy ta ekonomika nebo vnější podmínky budou méně příznivé, tak že ten deficit se magicky zmenší, je to přesně obráceně. Čili z tohoto toho hlediska si myslím, že to je takové to balancování, bych řekl, na okraji propasti právě s ohledem na to, že sázíme příliš na to, že situace se bude vyvíjet vždycky jenom pozitivním směrem.

Petr HARTMAN, moderátor

Když už hovoříme o euru, tak někteří odborníci tvrdí, že ty země, které patří do takzvané eurozóny, to znamená země, kde tím platidlem oficiálním je euro, tak nejsou příliš zarmouceny tím, že ti ostatní

nesplňují ty podmínky a že do té eurozóny se neblíží nějakými mílovými kroky. V čem berou ten pocit toho, že to je svým způsobem pro ně dobře.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

No, tak jde o to, že vlastně z pohledu, z pohledu vlastně země, která je v eurozóně, tak já si myslím, že ať už ani Česká republika, ani Slovinsko, Slovensko a další země nepředstavují, i s deficitními rozpočty nepředstavují problém pro tu měnovou zónu. Polsko již je dostatečně veliké na to, aby ten problém představovalo, čili vlastně ta, ten pohled těch zemí je skutečně, skutečně takový, že se snaží, aby do eurozóny skutečně vstoupily jenom ty země, kde budou schopny dodržovat ta maastrichtská kritéria. Tady se ukazuje to, že vlastně země, které jsou již v eurozóně, tak samozřejmě mají výhodnější pozici právě té silné měny, mají výhodnější pozici toho, že na ně, takřikajíc, už nikdo netlačí, když se podíváme na to, jak třeba vypadá italský rozpočet, tak překvapivě bysme řekli, že Italové by si měli půjčovat za mnohem větší úrok než třeba Němci nebo Francouzi, nicméně tomu, nicméně tomu tak, tomu tak není. Vlastně ty rozdíly v těch, v těch sazbách, za kterou si vlády půjčují v eurozóně, nejsou, nejsou značné. Čili je tady vidět taková ta, ta důvěra těch investorů právě v celou tu, v celou tu měnovou zónu. A ta obava těch zemí je, že v okamžiku, kdy se ta měnová zóna rozšíří i na země střední a východní Evropy, které zatím, když se podíváme na to, jak vypadají jednání o vládě v Česku, jak vypadá situace na Slovensku, jak vypadá situace v Maďarsku, tak samozřejmě zvýší nejistotu toho regionu, to znamená, že zvýší i nejistotu samotného eura. Čili tady si myslím, že je celkem z jejich strany, bych řekl, takový ten opatrný skepticismus právě z hlediska toho, že velmi striktně trvají na těch kritériích maastrichtských, která jsou nutná pro přistoupení k mírové zóně. Tady bych zmínil to, že vlastně ta maastrichtská kritéria, to jsou, bych řekl, takové spíš ekonomické nástroje nebo takové to pravidlo palce, toho, aby vlastně zadlužení zemí eurozóny se nevymklo kontrole. Nicméně samozřejmě tím, že to jsou pouze jakási přibližná pravidla, tak samozřejmě by měla platit jenom přibližně, ale zase proto, že smlouvy formulují právníci, tak to dává potom členům eurozóny tu možnost jaksi interpretovat velmi striktně a ukázalo se to vlastně na tom, kdy vlastně pobaltská země nebyla připuštěna do eurozóny a naopak vlastně Slovinsko, které ty kritéria splnilo přesně do puntíku, tak, tak byla. Čili je tady vidět, je tady vidět to, že vlastně ta ekonomická interpretace není až tak důležitá jako ta právní.

Petr HARTMAN, moderátor

V souvislosti s eurem nemůže být naopak Česká republika potěšena, že nespĺňujeme podmínky, teďka nemyslím z hlediska vývoje českého hospodářství, ale z hlediska peněženek lidí, protože koruna vůči euru neustále posiluje a kdybychom byli v eurozóně, tak dovedu si představit, že ty platy, které by se pak překloupily na eura i ceny, by asi se nehýbaly takto razantně dolů. Není tedy lepší počkat si, až třeba euro bude za patnáct korun, když to hodně přeženu?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já si myslím, že ano, protože když se vlastně zamyslíme nad tím, jak může Česká republika dosáhnout životní úroveň vlastně západní Evropy, tak ty kanály jsou dva, buďto porostou, buďto porostou ceny, porostou mzdy, poroste místní cenová hladina, anebo je tady zejména ten kanál právě posilování, posilování měny. Čili z hlediska toho, kdy přistoupit k eurozóně, tady si myslím, že by měla být taková trošku závažnější debata právě s ohledem na to, kdy vlastně už česká ekonomika neporoste tak rychlým tempem v porovnání, v porovnání s eurozónou. Ono to naše tempo růstu, které máme v HDP, reálného HDP, je naše místní, je vlastně jakoby ta, to místní tempo. Ovšem když to porovnáme, jakým způsobem se vlastně přibližujeme k eurozóně, tak tam je nejenom to tempo růstu, které máme my, o kolik se liší v té

eurozóně od toho v té eurozóně, ale navíc je tam ..., právě tam ještě vstupuje vlastně to, jak rychle nám česká měna posiluje. Čili vlastně tím, že doposud není česká měna svázána s eurem a že máme tedy ten plovoucí kurzový režim, tak nám to vlastně umožňuje to, že vlastně Česká republika i obyvatelé vlastně bohatnou tím, že zatím nejsou v té eurozóně právě přes ten kurz.

Petr HARTMAN, moderátor

Česká republika může na členství v Evropské unii vydělat i jinak samozřejmě, týká se to peněz z Evropské unie. V příštích sedmi letech by na nejrůznější projekty mělo dorazit z Bruselu zhruba sedm set miliard, což znamená tak sto miliard ročně. Jak se na tento zdroj financí dívá politik Petr Gandalovič.

Petr GANDALOVIČ, ministr pro místní rozvoj /ODS/

Tak já bych především chtěl říci, že si možná ještě vůbec neuvědomujeme, jak obrovský objem finančních prostředků to je, když to porovnáme s objemem státního rozpočtu, který je řádově tisíc miliard, tak je to vlastně desetina státního rozpočtu navíc. A když vezmeme v úvahu fakt, že velká část státního rozpočtu je fakticky rozdělena dopředu na mandatorní výdaje, tak ty peníze, které máme k dispozici, jsou skutečně peníze, které jsou pro tuto republiku jedinečné, a je naší nejvyšší povinností je umět smysluplně využít. Jde o poměrně široký soubor programů, které zahrnují podstatně více částí veřejného života. Je tam samozřejmě životní prostředí, jsou tam sociální věci, jsou tam záležitosti kultury, kulturního rozvoje, zachování kulturního dědictví, jsou tam i otázky řešení, řekněme, sociálně vyloučených komunit a podobně. Takže tady se dá říct, že se nám podařilo samozřejmě společně s jednotlivými ministerstvy sestavit jakýsi program obnovy nebo rozvoje České republiky založený na těch evropských penězích, který si myslím, že je velmi, velmi široký a velmi dobře zpracovaný.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik politik Petr Gandalovič, na okruhu Český rozhlas 6 posloucháte pravidelný diskusní pořad Studio STOP, tentokrát je zaměřen na bilanci české ekonomiky v roce 2006. Hostem ve studiu je ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy Lubomír Lízal. Samozřejmě Petr Gandalovič mluvil především o tom, co bude, my bychom se mohli podívat v souvislosti s Evropskou unií a s penězi z Evropské unie na to, co bylo. Dá se říci, že Česká republika dokáže využívat peněz z Evropské unie, protože jde svým způsobem o závratné částky, které mohou napomoci nejrůznějším projektům?

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já bych řekl, že ne, já mám několik důvodů, proč si myslím, že to je problém, jednak si myslím, že máme problém do budoucna z hlediska toho, že doposud není vláda, čili svým způsobem jaksi jednání s Bruselem o tom, jakým způsobem ty peníze používat, kam je nějakým způsobem nasměrovat, jaké mají být jednotlivé programy, do kterých ty peníze půjdou, tak tato jednání vážnou. A samozřejmě bez jasného politického zadání vlastně ty úředníci nevědí, kam je mají nasměrovat. A druhá věc si myslím, že i v minulosti zde se ukázalo několik takových, bych řekl, chyb v porovnání třeba s ostatními zeměmi v tom přístupu k těm strukturálním fondům. Já bych tady třeba zmínil to, že Praha jakožto velmi bohatý region nemá přístup ke strukturálním fondům. A to souvisí s tím, že vlastně politici, když o tom, o tom tehdy vyjednávali, tak měli ujasněné priority, co by chtěli. Například Maďaři, kteří věděli, že Budapešť by vlastně nebyla součástí v rámci strukturálních fondů, tak si vlastně nadefinovali regiony natolik velké, že vlastně i ta Budapešť nyní může přijímat a může přijímat ...

Petr HARTMAN, moderátor

Takže Praha má smůlu, kdyby třeba chtěla lépe budovat dopravu, to znamená metro nebo i nějaké nadzemní železniční spojení, a tak dále, tak na to nemůže získat peníze a kdyby si počínali politici lépe, tak to mohlo být vyřešeno.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Přesně tak, přesně tak, čili my můžeme jaksi, když to řeknu, když to řeknu obrazně, my můžeme budovat metro za Prahou, nikoliv v Praze, čili to si myslím, to si myslím, že je problém. A potom se to také třeba projevuje i, bych řekl, třeba ve financování vědy a výzkumu. A vlastně pokud bychom chtěli postavit nějaké nové právě možnosti pro to, jakým způsobem vlastně zvýšit ten výzkumný potenciál České republiky, jakým způsobem vlastně tady mít tu vyšší přidanou, tu práci s vyšší přidanou hodnotou, tak to nakonec musíme vyvézt někam za Prahu, což je opět problém, protože historicky vlastně jakožto malá země si nemůžeme dovolit mít jaksi více, řekl bych, nějakých regionů, kde je vysoká koncentrace a vysoce kvalifikované pracovní síly. V Německu je těch regionů několik, ale je to země, která je násobně veliká. Čili to je zase problém toho, té malé země, kdy vlastně my už si nemůžeme, my už vlastně nejsme dostatečně velcí na to, abychom mohli mít nějaké dva regiony, které, které budou toto nějakým způsobem, takto fungovat. Myslím si, že pokud se podíváme na Brno, tak tam je jistá možnost právě v jeho blízkosti s Vídní, a tak dál, ale je to spíš dané tím, že Česká republika je relativně malý stát.

Petr HARTMAN, moderátor

Dá se tedy říci, že politici v souvislosti s Evropskou unií, když tam Česká republika vstupovala, tak se soustředili na to, zda se nerozplyne jako kostka cukru v čaji nebo v kafi, a zapomněli se věnovat spíše těm podstatnějším věcem, jako je právě to definování těch regionů, aby se daly lépe čerpat peníze z Evropské unie. A i když se jim to nepovedlo a i když Evropská unie nám peníze nabízí, tak ještě tomu nasadili tu korunu, že nejsou schopni ty peníze z Bruselu dostat.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Ano, tady bych řekl, že v podstatě do toho vyjednávání vlastně o přístupové smlouvě sešlo s nevyjasněnými prioritami, vlastně nebylo, vlastně naši vyjednávači nevěděli, co mohou za co vyměnit. Čili se snažili každý něco uhádat, ale vlastně nebylo jasné, zda máme vyměnit třeba právě, bych řekl, teď použiju příklad třeba cukrovou řepu za dotace na ovce, nebo zda nemáme vyměnit něco jiného za něco jiného. Čili tam šlo o to, že vlastně nebylo jasné, kde máme ustoupit a kde naopak ustoupit nemáme. Čili vlastně nebylo jasné, ti vyjednávači neměli jasně řečeno, co mohou za něco vyměnit a co naopak, aby neměli nikdy vyměnit.

Petr HARTMAN, moderátor

A dá se uvést nějaký příklad třeba z letošního roku, kde jsme doplatili na to, že neumíme čerpat peníze z Evropské unie, co jsme mohli třeba lépe vyřešit a nemuseli mít takové problémy.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Já si myslím, že to se spíš projevuje až v tom, až v tom následujícím programovém období, právě se tady

projeví ta, řekl bych, asi neakceschopnost, že nejsme schopni vlastně dostatečně dobře popsat, popsat jednotlivé programy, na které bysme chtěli čerpat peníze, čili je to, je to spíš otázka toho, zda ty peníze, které nějakým způsobem získáme, zda je budeme používat efektivně, nebo zda je, takříkajíc, rozházíme, což už je skutečně potom už náš problém.

Petr HARTMAN, moderátor

Takže do budoucna se bude také projevovat to, k čemu se Česká republika dobrala na sklonku roku nebo spíše poslanci, řeč je o státním rozpočtu na příští rok, který byl schválen, dalo by se říci, s velmi silnou podporou, ale také s velmi hlubokým deficitem zhruba jednadevadesáti miliard. Navíc je pravděpodobné, že tento deficit bude ještě vyšší. Co si o tom myslí ekonom Pavel Mertlík.

Pavel MERTLÍK, ekonom /ukázka/

Prostě ekonomika, která už několik let za sebou roste tempem kolem pěti procent, tak by neměla mít deficity blížící se čtyřem procentům, měla by hospodařit s přebytkem nebo někde kolem nuly, aby to hospodářství bylo pružněji připraveno na případné horší počasí, které samozřejmě v cyklické globální ekonomice dříve, nebo později přijde.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik ekonom Pavel Mertlík. Co si myslí ekonom Lubomír Lízal o tom, že Česká republika má rozpočet na příští rok, ale má rozpočet takový, který nepodpořil ministr financí, má rozpočet takový, kde poslanci, aby získali peníze na jednotlivé projekty v různých regionech, tak neváhali sáhnout do kapitol, kde jsou výdaje ze zákona dané, to znamená, že tam sebrali peníze a ty peníze tam stejně potom budou muset být dodány, asi nejpohodlněji pro politiky to bude formou zvýšení dluhu, takže vlastně porušili i zákon v tom, že když projde prvním čtením státní rozpočet, tak ten deficit se nemá měnit. On se jakoby papírově nemění, ale reálně mění.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak, tak, tak, v podstatě bych to přirovnal jaksí k nepřímé novelizaci toho zákona a tady je ten problém v tom, že vlastně my jsme si sice stanovili nějaká pravidla, podle kterých bysme se měli chovat ať už jako společnost, nebo jako, jako poslanci v parlamentu a vlastně se ukazuje, že nejsme schopni respektovat ani ta pravidla, která jsme si sami odsouhlasili, což je potom samozřejmě problém a vede to k tomu, že vlastně ten návrh toho státního rozpočtu tak, jak vypadá momentálně, je vlastně důsledek toho, že vlastně nebyla jasná, definovaná vládní většina, nebylo jasně definováno, jaké jsou priority, to znamená, že se vlastně, takříkajíc, vzalo to, co existovalo, nějakým způsobem se to slepilo dohromady, udělaly se pouze kosmetické změny, nicméně tam nejsou vlastně implementovány žádné, bych řekl, politické priority. V podstatě jediná, teď to přeženu, politická priorita, která tam byla implementována, je vlastně výsledek předvolebního boje, kdy se tedy poslanci předháněli v tom, kdo odhlasuje větší výdaje mandatorního typu.

Petr HARTMAN, moderátor

Což se povedlo a tím pádem ten deficit je také hlubší, než se původně předpokládalo. Zdá se tedy, že padlo další tabu v České republice, což si asi nikdo ještě nedávno nedovedl představit, že by takto skrytý byl navyšován deficit, přitom stačilo sáhnout do některých kapitol, kde nejsou výdaje ze zákona dané a těch šest miliard by se tam určitě našlo.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

To by se určitě našlo, zase na druhou stranu ten problém, který s tím rozpočtem je, je právě v tom, že ty mandatorní výdaje narostly zásadním způsobem. To znamená, že my jsme se dostali do situace, kdy nám mandatorní výdaje rostou takovým způsobem, že máme čím dál tím méně peněz na ty nemandatorní, čili vlastně na ty investiční. Čili de facto, pokud to přirovnám k tomu, k tomu hospodaření rodiny, tak vlastně ta současná situace státního rozpočtu je taková, že vlastně většina těch výdajů je na běžné, na běžný provoz, ale velmi málo je na investice do budoucna.

Petr HARTMAN, moderátor

Na daně, na složenky, a tak dál, z hlediska běžné rodiny ...

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Přesně tak, platíme, platíme si ...

Petr HARTMAN, moderátor

... a málo na rekonstrukci bytu třeba a na vzdělání.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

... platíme si, přesně tak, rekonstruuje byt, přesně tak, nepožijeme si vzdělání do budoucna. To je ten zásadní problém.

Petr HARTMAN, moderátor

Když hovoříme o důchodu, pardon, o rozpočtu, tak tam je problém v tom, že se hovoří také o tom, že je potřeba důchodové reformy, jinak ten rozpočet, ten deficit rozpočtu se těžko podaří nějakým razantnějším způsobem snížit. Jak je na tom současný systém podle Martina Kupky.

Martin KUPKA, ekonom /ukázka/

Uvnitř systému veřejných financí část prostředků, které byly určeny na politiku zaměstnanosti, byly převedeny do důchodového systému. To pomáhá prodloužit udržitelnost důchodového systému tak, jak ho v současné době známe. Na druhé straně to samozřejmě žádným způsobem neodlehčuje veřejným financím jako celku, protože tam došlo pouze k přerozdělení výdajů a neodstraňuje to problém udržitelnosti důchodového systému tak, jak ho známe v dlouhém horizontu, protože samozřejmě ta demografická struktura, která tady je, a nepříznivý demografický vývoj se nikterak nezměnil. A to, že my negenerujeme při stávajícím systému schodky, neznamená, že potom ty schodky explozivně nezačnou narůstat a nebude z čeho je pokrýt, protože jsme v tom období, kdy ty schodky nebyly, si nevytvářely dostatečné rezervy, ze kterých bychom ty nepříznivé důsledky demografického vývoje a stávající důchodový systém mohli kompenzovat. To byl určitý dárek z nebe, který politici dostali, znamená pro ně možnost odkladu, oni neradi řeší ty problémy, které je nějak bezprostředně netlačí, ale možná, že je to taková poslední možnost a neznamená v žádném případě, že by měl umožnit problém řešení důchodového systému a jeho změny odkládat. Prostě ne.

Petr HARTMAN, moderátor

Tolik ekonom Martin Kupka. Co si myslí Lubomír Lízal o nekonečných řečech o tom, že politici se potřebují dohodnout na důchodové reformě a přitom se takto dohadují už více než deset let a nic se neděje, kromě toho, že se odsouvá věk pro odchod do důchodu.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Tak bych řekl, zaplat'pánbůh, že se odsouvá ten věk odchodu do důchodu, to je jedna z těch, bych řekl, nevyhnutelných změn, která tam skutečně je, totiž že musíme si uvědomit, že v současné době populace je mnohem zdravější a žije déle, než tomu bylo v minulosti. To znamená, že i ten důchodový systém na to musí nějakým způsobem reagovat. A ty predikce, které jsou demografické, i predikce závislosti vlastně lidí v pozdním věku na tom důchodu, jsou, bych řekl, velmi pesimistické. V současné době máme plus minus situaci v míře závislosti starších lidí někde okolo pětadvaceti procent, to znamená, že vlastně na jednoho důchodce pracují přibližně čtyři, čtyři lidé. A na druhou stranu vlastně ty predikce na to, jak to má vypadat za padesát let, tam se vlastně blížíme už situaci toho, kdy to bude jedna k jedné dle současných parametrů, čili si vlastně musíme představit to, že vlastně pokud by člověk chodil do práce, měl rodinu, tak by živil nejenom celou tu rodinu, ale ještě jednoho penzistu navíc, čili tady je vidět, že to je vlastně neudržitelné z toho hlediska, jak je to nastaveno. Čili je tady, je tady naprosto jasné, jasná nutnost nějakým způsobem na to odpovědět. Ten problém, ten problém, který máme, nám vznikl už hodně dávno, Evropa ho má také a my jsme měli trošku výhodu právě z hlediska toho, že například za první republiky zde již existovala jistá forma vlastně důchodového pojištění, existovaly kapitálové fondy, nicméně po II. světové válce vlastně tyto kapitálové fondy byly utraceny jakožto běžné výdaje státního rozpočtu, což také mimochodem vedlo ...

Petr HARTMAN, moderátor

Svým způsobem, drsně řečeno, byly vyloupeny, dalo by se říci.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Byly vyloupeny, také mimochodem to vedlo k měnové krizi v padesátém třetí roce, kdy tedy vlastně vládní strana zjistila, že vlastně má krizi a musela ji řešit právě měnovou reformou. A ten problém, který momentálně máme, je to, že vlastně i ty relativně malé fondy, které tehdy existovaly, my jsme je utratili, vlastně jsou, jsou, jsou pryč a musíme si vytvořit ten polštář nějakým způsobem do budoucna. A to za nás nikdo jiný neudělá.

Petr HARTMAN, moderátor

Samozřejmě problém není jenom s důchody, ale se spoustou dalších věcí. Samozřejmě politici o tom mluví a mluvit budou, že je potřeba dělat reformy, ale zkušenosti nás naučily brát tato slova velmi s rezervou. Kdybychom to naše povídání měli nějak zakončit, hovořili jsme o roku 2006, o tom, co potkalo všechno českou ekonomiku. Takže na závěr vaše hodnocení.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Moje hodnocení je takové, že v roce 2006 politici nám zadělali na velký problém a vlastně zatím nic nevyřešili, spíš než že by něco řešili, tak problémy přidělali.

Petr HARTMAN, moderátor

Tak uvidíme, jak se z těch problémů budeme postupně dostávat, jak si je, v uvozovkách řečeno, užijeme, zatím tedy se můžeme utěšovat tím, že Titanic krásně pluje, že má nádherné komnaty a že hudba na něm vyhrává a bude vyhrávat i nadále, ale uvidíme, nakolik díry pod ponorem se podaří ucpat a zajistit, aby se nepotopil.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Moje přání do roku 2007, ať se nám ty díry podaří ucpat.

Petr HARTMAN, moderátor

Tak věřme, že se to přání vyplní, to přání zaznělo z úst Lubomíra Lízala, ředitele Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy, který se zúčastnil dnešního Studia STOP, tedy pořadu, který se vysílá na okruhu Český rozhlas 6. Děkuji vám za účast, opět někdy na slyšenou.

Lubomír LÍZAL, ředitel Národohospodářského ústavu Akademie věd a CERGE Univerzity Karlovy

Na slyšenou.